

Гордість Волинської землі

Кравчук О.М

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, пр.Волі,13, тел.8(03322) 4-89-18

Однією з найяскравіших постатей на терені математики є академік Української Академії наук (1929 р.) Михайло Пилипович Кравчук.

Народився він 27 вересня 1892 р. у селі Човниця Ківерцівського району, що на Волині. В сім'ї Пилипа Йосиповича Кравчука і його дружини Фредеріки був третьою дитиною, яку звали Михайлом, що за православним календарем означає “мужній лицар”, який перемагає всі темні сили землі. І хоч батьки були різних віросповідань - Пилип Йосипович православної, а Адельфіна Фрідріхівна - лютеранської - все ж вирішили вони 11 жовтня, саме на передодні великого свята, Покрови Пресвятої Богородиці, охрестити сина у древній церкві сусіднього села Озеро. Обряд проводив священник Пилип Лихницький і псаломщик Гнат Зінкевич. Хрещеними батьками були Павло Услицький і Афросинія Фельдмаршова, Євген Іванов і Софія Бочвікова.

Прадід Михайла Пилиповича був не з бідних. Після його смерті у спадщину лишився чималий земельний наділ двом синам, одним з яких був Йосип. Дід Михайла Кравчука продав частину землі і на ці кошти дав можливість своєму сину Пилипу отримати освіту у Вільнюсі. Син селянина-шевця, хоч невеликі мав статки, спромігся закінчити Петревсько-Розумовську академію і після цього працював землеміром. Щоб утримувати сім'ю батько Михайла Пилиповича змушений був працювати, часто не бував дома і більше уваги вихованню дітей доводилося приділяти самій матері - Фредеріці.

Мати вченого була освіченою жінкою, знала польську, французьку і німецьку мови. В юні роки працювала гувернанткою в м. Радалівці. Окрім

старших дітей - Костянтина та Вікторії, молодшого Михайла, в сім'ї росла ще й дівчина-сирота Анастасія.

Діти були привчені до порядку.

Пізніше Анастасія Соколюк згадує, що розмовляли в сім'ї Кравчуків лише українською мовою, хоч мама навчала і своєї рідної - польської.

Мальовнича природа, чарівні пісні та легенди Волинського краю формували у Михайлика гострий розум, будили серце і душу.

Початкову освіту він здобув дома. Мама готувала його до гімназії. Хлопчик охоче вчився, проявляв схильність до математики.

Адже число, так би мовити, "водилося" у їхній родині. Батькове землемірство - ж і є математика. І **справедливість** - це і є Вища точність. Батько **саме так** вважав, гартуючи згоду у власній душі і навчаючи **справедливості сина**. **На все** життя усвідомив і зберіг він поняття **найвищих чеснот** - Любові, Добра і Правди і залишив цю формулу незмінною власному серцю.

У 1901 р. сім'я Кравчуків переїхала до Луцька. З 17 вересня 1901 р. Михайло був зарахований учнем Луцької чоловічої гімназії. Тут він вивчав: Закон Божий, російську мову, логіку, латинську мову, арифметику, тригонометрію, геометрію, фізику, історію, космографію, німецьку та французьку мови, законодавство та гігієну. Він був допитливим хлопчиком, старанним, але не все зразу давалося на відмінно. Факт з його біографії, що у другому і третьому класах під час навчання у Луцькій чоловічій гімназії Михайло мав за одну чверть трійку з арифметики, сьогодні неаби як втішає тих учнів, хто не може похвалитися відмінними оцінками, вселяє надію, оптимізм, віру у свої сили.

При зразковій поведінці, **увазі, старанності** показав **відмінні** знання учень М.Кравчук, а у 1910 р. закінчив гімназію із золотою медаллю.

Найбільше з усіх дисциплін **манила** його математика. Тому вступає на фізико-математичний факультет Київського університету святого Володимира, незважаючи на труднощі, що виникли при цьому.

На фізико-математичному факультеті тоді працювало сузір'я визначних математиків: В.П.Єрмаков, Д.О.Граве, Г.В.Пфейфер та інші. З великим задоволенням юнак студіює тут математику, фізику, астрономію. Скрізь встигає: і на семінари з теорії груп, з теорії ідеалів, з теорії еліптичних функцій - під керівництвом Д.О.Граве, і на семінари професора Б.Я.Букреєва, цікавиться філософськими проблемами природознавства. Талановитий юнак уже тоді **вловлює тенденцію розвитку** науки та **вимоги життя, передбачає** досягнення математики, зокрема математичної **статистики** та теорії **ймовірностей**, великий внесок у розвиток яких він здійснить пізніше.

В університеті юнака чекала **страшна подія** - арешт і **одиначна** камера Лук'янівської в'язниці. Причина арешту - підбурювання студентів до розповсюдження прокламацій. Юного студента чекали суд і заслання. Але **цього** разу **доля** змилювалася над талантом. Професори фізико-математичного факультету беруть Михайла на поруки.

Захоплення наукою, потяг до знань, керівництво видатних математиків сприяли розвиткові математичних здібностей молодого вченого, а також впливали на вибір напрямків та перших наукових пошуків. Вже в студентські роки він публікує своє перше дослідження, присвячене теорії комутативних матриць.

У 1914 р. М.Кравчук закінчує університет з дипломом першого ступеня. Професор Д.О.Граве, вважаючи його одним з найталановитіших своїх учнів, просить залишити М.Кравчука при університеті як професорського стипендіата для підготовки до наукової та викладацької роботи.

У зв'язку з евакуацією університету на схід через наближення військових дій та тимчасовим закриттям університетської бібліотеки М.Кравчук на зиму 1915-1916 рр. переселяється в Москву - інше університетське місто.

!!!!!! році Успішно склавши магістерські іспити, Кравчук одержав звання приват-доцента.

М. Кравчук викладає математичні предмети у новостворених (уперше в столиці України!) 1 та 2 українських гімназіях, Українському народному

університеті, він — член Українського наукового товариства у Києві, член фізико-математичного товариства при Київському університеті, співробітник створеної 1918 року Української академії наук, з початку 20 рр. — член комісії математичної термінології при Інституті наукової мови УАН.

Ще у студентські роки (1910-1914) Михайло Кравчук зацікавився проблемою української математичної термінології, яка у той час перебувала у досить примітивному стані й охоплювала лише арифметику, початки алгебри і геометрії. Робота у цьому напрямку здійснювалась, починаючи з 1916 року, гуртком київських математиків-українців, очолюваних Михайлом Кравчуком [2, 271].

Термінологічна справа значно активізувалася у період існування Української держави (1917-1920 роки) у зв'язку з гострою потребою в україномовних підручниках і підготовці вчителів для українських шкіл. Осередками термінологічної роботи стали Товариство шкільної освіти (ТШО) і Українське наукове товариство (УНТ) [1]. Зауважимо, що Михайло Кравчук був членом математичної комісії ТШО і водночас очолював математичну підкомісію термінологічної комісії при УНТ.

ТШО збирало та впорядковувало народну лексику, видавало невеликі галузеві словники. Вже у 1917 році було опубліковано п'ять невеликих брошурок – проекти термінології з арифметики, алгебри, геометрії, географії та граматики. Дві з них – алгебрична та геометрична термінології – розроблені Михайлом Кравчуком. У своїх проектах автор для кожного терміну пропонував декілька варіантів-синонімів, які у той час використовувались у математиці. Ось як М. Кравчук подавав осі координат: “Визначні (визначаючі) осі (осі координат); вісь перша (позема), або вісь x -ів; вісь друга (прямовісна), або вісь y -ів. Значники (координати). Значник перший (абсциса), значник другий (ордината), або значник **поземний і прямовісний**”. Словники Михайла Пилиповича отримали схвалення рецензента: “Термінологія **найкраще** уложена: знати

руку фаховика” [2, 271]. Логічним продовженням термінологічної діяльності М. Кравчука був пошук найбільш влучних термінів для шкільного використання.

Варто зауважити, що Михайло Кравчук, водночас займався самостійною розробкою національної термінології, а також україномовних математичних курсів і програм. Зокрема у 1918 році видавництво “Вернигора” опублікувало “Курс геометрії” вченого накладом десять тисяч примірників [Вас,284] У 1919 році у Кам’янці-Подільському вийшла друком “Московсько-українська термінологія елементарної математики” Михайла Кравчука у співавторстві з М. Федоровим [Хобзей, 273]. У цьому ж році опубліковано українською мовою підручник з **геометрії Кисельова**

Він викладає різні курси математики у вищих навчальних закладах (університеті, Електротехнічній школі, політехнічному, архітектурному, ветеринарно-зоотехнічному, сільськогосподарському інститутах).

Його лекції відзначались великим багатством і глибиною змісту, чіткістю і ясністю, особливою красою та витонченістю викладу водночас великим умінням найскладніші математичні положення викласти просто й зрозуміло.

У важку смугу економічної розрухи й суспільно-політичного хаосу на межі 20-х років М. Кравчук з молодого дружиною Есфірою - вчителькою німецької мови - (одружились вони 1918 р.) виїздить у село. У 1919-1921 рр. він був викладачем і директором школи в с. Саварці (на Богуславщині). Новий учитель **докорінно** змінює старі **методи** навчання, викликає в учнів великий інтерес до математики, збуджує в них **потяг до самостійної творчості**.

Звертає велику увагу на художню самодіяльність, організує драматичний та художній **гуртки**, спільно з учнями **молоде подружжя** виступає перед селянами з невеликими **п’єсками** та народними **піснями**. А скільки радості було в селянській дітворі, коли новий директор улаштував

подорож до **Канева** на могилу **великого Кобзаря** (хоч це була ніяка **не поїздка**, бо два дні пішки добиралися всі гуртом до Чернечої гори...!)

Колишні його учні, які вступали до технікумів та вузів, вражали викладачів своїми знаннями з математики. І з гордістю називали ім'я їхнього вчителя – Михайла Пилиповича.

У Саварській школі він запримітив здібного хлопця - Архипа Люлька. Михайло Пилипович допоміг Архипу вступити до Харківського політехнічного інституту і **навчав за свій кошт** (Люлька був сиротою).

Мені чомусь здається, **НІ**, навіть не здається, а я **якось це відчуваю**, не раз перечитуючи документальні, архівні матеріали його біографії, що тут **не лише** відчуття **таланту** дитини, а **не** менше – співчуття до його сирітського дитинства, бажання підтримати, допомогти. **Це** вже **Кравчук** був людиною такої широкої, доброї душі!!!!

Михайло Пилипович був хлопцеві порадиником і добрим другом. Після закінчення інституту Люлька одержав направлення на Харківський авіаційний завод. Згодом працював у Ленінграді.

Минуть роки, і Архип Люлька стане відомим українським вченим, генеральним конструктором авіаційних двигунів, творцем першого в Союзі двоконтурного турбореактивного двигуна.

Багато років він житиме і працюватиме в Москві, але як **рідна мова** лишатиметься в шанобі у його родині, так і **добре ім'я** свого учителя він згадуватиме з незмінною повагою навіть у ті роки, коли в Україні воно буде викреслене з науки чорним сталінським квачем

Із листа-споминів дочки Архипа Люльки — Лариси Архипівни: “Ім'я Михайла Пилиповича Кравчука я знала з самого раннього дитинства... Безсумнівно, що Михайло Пилипович був не лише великим **Математиком**, але і справжнім **Учителем**, володів **божим даром** — **виявляти таланти та розвивати їх**. Я вважаю, так і **батько вважав**, що саме завдяки особливому ставленні М. Кравчука до здібних дітей ми маємо в нашій країні найкращі в світі літальні двигунові апарати. Адже ні для кого не

секрет, що дуже часто здібності не плачуться школою, а навпаки, вона губить їх...

Мого батька Михайло Пилипович дуже **вирізняв**. Приміром, запрошував його, учня 3-го класу, в 5-ий клас розв'язувати задачі. Такий метод, напевно, стимулював і маленького Архипа, і старших дітей.

Михайло Пилипович випустив із школи немало відомих в майбутньому людей. Хоча б — **Іван Андрійович Скурат**, що пізніше став відомим **конструктором авіадвигунів**, спеціалістом з **теорії міцності, вібрації**".

Саме заняття з сільськими дітлахами підказали М. Кравчукові думку про необхідність написання підручників з алгебри і геометрії для 6 – 7 класів, створити посібник з математики для майбутніх сільськогосподарських профшкіл, для учбових закладів середньої освіти.

Кілька таких посібників він таки й уклав невдовзі.

У 1925 році написав підручник "Математика для сільськогосподарських профшкіл." Д. О. Граве високо оцінив цю працю: "Впорались блискуче! Все тут феноменально! Цю математику вивчатимуть не тільки школярі, а й люди старшого віку!"

Широкого розповсюдження в Україні набули "Робочі книги з математики для V – VII років навчання."

М. Кравчук не одноразово був редактором шкільних підручників з математики. Його перу належать ряд корисних рецензій на існуючі шкільні підручники.

Отже, недивно, що **весь математичний світ** визнав Михайла Кравчука " **корифеєм** математичної науки XIX ст."

Такі праці, як " Вступ до вищої математики" (1932 р), " Вибранні питання з основ аналізу нескінченно малих "(1933р), " Елементи теорії детермінантів" (1933р.), " Вища математика, посібник для студентів та самоосвіти " (1934р.) відіграли важливу роль пропедевтичних курсів з вищої математики.

В 1936-1937 роках М. Кравчук опублікував у журналі “Комуністична освіта” ряд статей з актуальних питань методики викладання математики. Неабияку роль у підвищенні науково-методичного рівня викладання математики в навчальних закладах різного ступеня відіграв М. Кравчук не тільки своїми друкованими працями, а й безпосередньою викладацькою діяльністю

Та все-таки Михайла Кравчука нестримно тягнуло до наукової праці. На прохання професорів Бупреєва, Граве та інших він повертається до Києва, де занурюється в наукову та викладацьку роботу.

З 1921 року М. Кравчук - професор Київського політехнічного інституту та інституту народної освіти (так тоді називався Київський університет).

Ім'я математика Кравчука стає **відомим у світі**.

У 1922 році Михайло Пилипович отримав запрошення на роботу у США. Йому гарантували найсприятливіші умови для творчої праці. Але Кравчук написав, що “Америк багато, а Батьківщина одна”.

Людина, яка відчула на собі підтримку мудрих, добрих, видатних вчених при вступі до Київського вузу вирішила віддячити за цю послугу.

Скарбом своїм Михайло Пилипович вважав помічені, знайдені в народі таланти. **Дивізом його життя стало - підтримати ці таланти, не дати їм зав'язнути.**

Серед студентів, що брали активну участь в алгебраїчному семінарі, він виділив Романа Завгороднього, як такого, що володів **оригінальним мисленням** - тим **великим даром**, який **неможливо** компенсувати лише навчанням.

Доля звела Сергія Корольова з Михайлом Кравчуком, який **інтуїтивно відчув: цей юнак у чисту математику не піде, але може здійснити одну із найзаповітніших мрій людства - літати високо і безпечно, тому й переконував Сергія, що для цього треба знати найчарівнішу науку - її величність Математику. Вона ніколи не вчить тому, чого не спроможна довести.**

Саме за наполяганням Кравчука до Київського політехнічного інституту прийняли на навчання молодого **одеського** робітника Сергія Корольова (йому не вистачало півроку трудового стажу). Розумна, глибока **аргументація** Михайла Пилиповича переконала більшість членів комісії, що Корольов **заслуговує** вчитися у стінах вузу, бо людина він **талановита**. Кравчук по-батьківськи допомагав молодому Корольову, спільно з ним робив математичні розрахунки.

Багато видатних математиків довоєнного періоду пишаються, тим що вийшли зі “школи” Михайла Кравчука.

Кравчук щиро ділився з ними своїми ідеями, міркуваннями, вже початими дослідженнями, керуючись принципом: **головне - відкриття, а кому воно належить не так важливо!**

Наукові інтереси зв'язували Кравчука з львівськими математиками - В.Й.Левицьким, М.А.Чайковським. Він також підтримував наукові і особисті дружні стосунки з відомими математиками світу - Ж.Адамаром, Д.Курантом, Ф.Трікомі, Д.Гільбертом.

Лекції Михайла Кравчука характеризувалися багатством і глибиною змісту, чіткістю і ясністю, особливою красою та витонченістю викладу.

Виділявся сам Михайло Пилипович **умінням** викладати **просто і зрозуміло** навіть **самі складні** математичні питання, **яким** володіють насправді “майстри наукового слова”.

Збереглись спогади колишніх студентів про лекції М. Кравчука. Як от:

“Лекції його — жваві, дотепні...” Не думайте, що нескінченно малі — бідні змістом об’єкти, що всі вони — одноманітні та сірі як коти поночі...” — преамбула до порівняння нескінченно малих.

Формули на дошці не писав, а малював, як митець-кресляр, тримаючи крейду завжди тільки двома пальцями (великим і вказівним). Рухи пластичні. А мова його! — відшліфована, барвиста, з багатющою лексикою, справжня українська мова! Записуй і подавай до друку” (П. Бондаренко).

Колишній студент Київського авіаційного інституту, пізніше — полковник М. Железняк (1912 р. народження) так згадує про М. Кравчука, як педагога:

“Середнього віку, з короткою ледь-ледь посрібленою борідкою; густою чорною шевелюрою. Стрункої статури, трохи вище середнього зросту, легко-рухомий (студенти говорили — як на пружинах). Завжди бадьорий, з лагідним голосом і чіткою мовою, він **дуже легко** викладав чи не **найскладніший** з розділів — варіаційне числення, супроводжуючи записами на дошці.

Думки його чітко **нанизувались** на якийсь стрижень, **впливали** одна з іншої, **наче рядки в талановитого поета...**

Мабуть, це дійсно була Людина — особистість — академік **КРАВЧУК**”.

Французький вчений математик Жак Адамар своєму другові Михайлові Кравчукові писав так: “Дорогий друже! Нарешті одержав обіцяні наукові праці, вони приємно вразили мене своєю новизною. Такі складні проблеми і такі прості розв’язання! Тільки генію таке під силу! Не відаю, як довго судилося Вам жити, але щоб з Вами не сталося, Ваше ім’я уже навічно записане на крижальях математичної науки”.

Часто свої математичні результати він отримував **саме з аудиторії**, в процесі викладання навчального матеріалу, і студенти ставали очевидцями відкриття в математиці.

М.П.Кравчук вмів знаходити спільну мову з молоддю не лише в навчальних аудиторіях, але й на вечорах в університетському клубі. Сучасники згадують, що коли за столом на сцені клубу збиралися знамените **“тріо поетів у науці і в навчальній поезії”** А.Е.Кримський, Н.К.Зеров, М.П.Кравчук, то зал слухав затамувавши подих, бо це ж виступали люди, вірні науці та одержимі нею, які вміли надихати своєю ідеєю інших.

Великого значення для розвитку математичних здібностей підростаючого покоління Михайло Пилипович надавав математичним **гурткам і семінарам**.

Цікаво згадує про 30-ті роки учень М. Кравчука, пізніше — співавтор, професор Г. І. Дрінфельд:

“Характер роботи **семінарів підвищеного** типу був не однаковим. Наприклад, М.П. Кравчук додержувався **принципу** сформульованого ним словами **“треба тримати руку на пульсі науки”**. Тому семінар М.П. Кравчука був досить **людний** і доповідали, **як правило**, студенти.

Він був **ініціатором** проведення **першої** в Україні математичної олімпіади в **Києві в 1935** році. і **головою журі**, а на **відкритті** олімпіади **виступив** перед учнями і вчителями київських шкіл з **доповіддю** **“Про завдання і методи математичних наук”**.

Найулюбленішою темою, з якою виступав М.Кравчук перед учителями, були – **наближені обчислення**.

Академік чітко виразив свої думки щодо **важливості** наближних обчислень в шкільному курсі.. У багатьох науково-методичних працях Михайла Пилиповича акцентується увага на важливості **широкого**

використання наближених обчислень, як для **елементарної**, так і для **вищої** математики. На його думку, наближені обчислення є **необхідною умовою** успішного сприймання учнями складного поняття нескінченності.

Тепер, коли в програму шкільного курсу математики запроваджено вивчення елементів вищої математики, ідеї М. Кравчука особливо актуальні.

“Ми **не** вміємо, - писав він, - належно **прищепити** молоді **охоти** та **вміння** до ефективних обчислень. І досі має силу забобон, що вища математика **не** потребує **обчисляти**, що це для неї занизька матерія, що її суть – абстрактні спекуляції.”

У добу бурхливого розвитку кібернетики зростає роль наближених обчислень. Ми можемо дивуватись далекоглядністю М. Кравчука, який вже тоді заявляв, що саме наближені обчислення торують шлях до засвоєння найглибших математичних ідей.

Михайло Пилипович згуртовував навколо себе талановиту молодь, скеровував її на науковий пошук, запалював своїм творчим ентузіазмом. Багато його учнів стали відомими математиками.

А скільки б ще міг зробити для математичної науки, для своєї рідної української мови, для рідної землі наш земляк якби не склалась так трагічно його доля!

Адже ім'я М.Кравчука було занесено до списку “ворогів народу”, а сам він повний енергії, сил, творчих задумів, був жорстоко наказаний і пішов із життя в неповних п'ятдесят...

Уявіть собі!

З'являються погромні статті проти нього в республіканській пресі (в тому числі й підписані колишнім його вчителем Д.О. Граве, який ще донедавна так високо оцінював свого молодшого колегу!), влаштовують йому ганебні псевдосудилища у стінах Інституту математики, університету, політехнічного інституту, де один перед одним рвуться до трибун його **вчорашні співпрацівники, учні, аспіранти й студенти** зі

словами належного “гнівного осуду”, і тільки **КІЛЬКОМ** вистачає громадянської мужності не опльовувати свого вчителя, а стати на його захист — серед цих нечисленних були

П. Бондаренко, Й. Погребиський, О. Смогоржевський, Ю. Соколов.

“Я був приголомшений цими дикими обвинуваченнями, розбитий фізично нічними допитами, зокрема, повним позбавленням сну протягом 11 діб, загостренням хвороби серця, заходами прямої фізичної дії; морально на мене діяли криками, стогонами катованих у сусідніх кімнатах. Зламали мене остаточно погрози — у випадку заперечення та відмови взяти на себе нездійснені злочини — заарештувати та знищити мою сім’ю. Заради врятування сім’ї я вирішив обмовити себе — тим паче, як було цілком ясно, мої обвинувачі, самі не вірячи своїм звинуваченням, мали цілковито конкретну мету — зробити з мене злочинця”

23 вересня 1938 р. М. Кравчука засуджено на 20 років тюремного ув’язнення та з поразкою в політичних правах на 5 років.

Судове засідання тривало півгодини!.. В останньому слові М. Кравчук просив дати йому можливість закінчити розпочату працю з математики.

Є свідчення співкаторжника М. Кравчука по табору суворої колимської зими 1941—42 років, М. Попова (який ще й нині живий, мешкає у м. Тулі), що академік, хоч і підупалий здоров’ям, мусив працювати відбійником у золотокопальні, а у короткі вільні хвилини в бараці сидів при каганці й писав якісь формули на клаптиках паперу, і щовечора здавав списані папірці табірному начальству — лише з такою умовою йому дозволили відводити душу у вільному світі чистої науки. Згадує співв’язень М. Попов, що нібито М. Кравчук “на Колімі розв’язав основну задачу, над якою так довго бився..., передав охороні”, а де ті папери тепер — невідомо...

9 березня 1942 року М. Кравчука не стало... (М. Попов стверджує, що “вже мертвого Кравчука вранці тричі біла металева палиця наглядача — щоб вставав до роботи...”).

“Замовчи, не жартуй...

Чуєш, сурми гудуть,

Чуєш, марш похоронний лунає...”

Та не було ні маршу похоронного, ні промов, ні почестей, яких він і за життя не мав... Тільки й того, що засвідчено в документі “компетентних” органів:

“Зек Кравчук М.Ф., личное дело № 238943, зарыт на глубине 1,5 метра головой на запад от командировки 1250 метров на север”(З акту про поховання, добутого М. Сорокою).

Залишився Михайло Кравчук вже на віки вічні в колимській мерзлоті ...

І не діждався він своєї реабілітації через кільканадцять літ “у зв’язку з нововиявленими обставинами”.

І лише 20 березня 1992 року Загальними зборами АН України поновлений у складі дійсних членів Академії наук України.

Аналіз опрацьованої біографічної літератури про М.Кравчука переконливо засвідчує його унікальний математичний талант, велику ерудицію та різноманітні наукові інтереси. Він не лише ставить і розв’язує ті чи інші проблеми, але вказує великі перспективні проблеми для майбутніх дослідників.

Запропонована М.Кравчуком ідея космічних польотів переросла для Сергія Корольова в конкретну мету, яку він здійснив 12 квітня 1961р.

М. Кравчук – воістину гордість української математики . Справді, “син волинського забитого села Михайло Кравчук піднявся і став врівень з

найбільшими науковими відкриттями епохи” — так образно написав про М. Кравчука і відомий письменник Б. Харчук.

У 1992 р. після довгих років забуття наукова громадськість України та світу широко відзначала 100-річчя від дня народження видатного вченого. Була проведена перша міжнародна конференція його імені, робота якої закінчилася ювелейними урочистостями в Луцьку (відкрито меморіальну дошку на приміщенні обласної юнацької бібліотеки – колись Луцької гімназії, в якій навчався Михайло Пилипович), екскурсією до музею Волинського Академіка у с. Човниця.

Постать видатного вченого-академіка Михайла Кравчука настільки значима в історії української науки, настільки цікава і багатогранна, що й через десятки років вона є об’єктом досліджень, прикладом, взірцем для наступних поколінь. Талант науковця-математика поєднувався у цій людині з високими моральними якостями, різнобічною обдарованістю, силою духу.

У Михайла Кравчука треба вчитися любові до рідної мови, до Батьківщини, синівської любові, яка зародилася у нашого видатного земляка ще в дитячі роки, які пройшли в селі Човниця Ківерцівського району.

Ми повинні берегти пам’ять про нашого земляка, геніальну, надзвичайно талановиту людину, видатного науковця, який так щиро любив Україну, мріяв про її утвердження у світовій цивілізації.

Він заслуговує цього, і своєю трагічною долею і багатогранністю творчого таланту.